

10.07.2018

nr RPW 20889/2018 Zał. P

[podpis]

03980200067167
RPW/20889/2018 P
2018-07-10

Warszawa, 6 lipca 2018 r.

MINISTER
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

DPS.I.0701.5.2018.AP

Pan Robert Mamątow
Przewodniczący
Komisji Praw Człowieka,
Praworządności i Petycji
Senatu RP

Szanowny Panie Przewodniczący

W związku z prośbą Pana Przewodniczącego z dnia 20 czerwca 2018 r. znak BPS.DKS.KPCPP.0330.245.2018 o stanowisko w sprawie treści petycji dotyczącej podjęcia inicjatywy ustawodawczej w zakresie zniesienia instytucji ubezwłasnowolnienia i umieszczania w domach pomocy społecznej osób chorych lub niepełnosprawnych intelektualnie przekazuję wskazane stanowisko w zakresie właściwości Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Zasady kierowania i umieszczania w domu pomocy społecznej zostały określone w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.). Zgodnie z art. 54 tej ustawy prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności (art. 55 ust. 1 i 2).

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla:

- 1) osób w podeszłym wieku;
- 2) osób przewlekle somatycznie chorych;
- 3) osób przewlekle psychicznie chorych;
- 4) dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
- 5) dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;
- 6) osób niepełnosprawnych fizycznie;
- 7) osób uzależnionych od alkoholu.

W żadnym przepisie ustawy o pomocy społecznej kwestia skierowania i umieszczenia w domu pomocy społecznej nie jest warunkowana koniecznością ubezwłasnowolnienia osoby kierowanej lub umieszczanej w placówce. Co więcej, powyżej cytowane przepisy ustawy o pomocy społecznej, jak i treść rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 278) obligują podmioty prowadzące wskazane placówki do poszanowania praw mieszkańców, w tym wolności, intymności, godności i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopnia ich fizycznej i psychicznej sprawności.

Wyjątkowy tryb skierowania do domu pomocy społecznej przez sąd, uregulowany w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2017 r. poz. 882, 2245 i 2439) dotyczący osób z zaburzeniami psychicznymi, zawiera dodatkowe gwarancje w odniesieniu do osób ubezwłasnowolnionych całkowicie.

Zgodnie z art. 38 tej ustawy osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej. Przyjęcie do domu pomocy społecznej takiej osoby bez jej zgody a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej.

Z kolei przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie następuje za pisemną zgodą jej przedstawiciela ustawowego. Przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę po uzyskaniu zezwolenia sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie.

Na podstawie art. 41 tej ustawy osoba przyjęta do domu pomocy społecznej, w tym również osoba ubezwłasnowolniona, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii

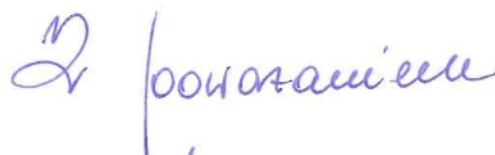

prostej, rodzeństwo oraz osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę, mogą występować do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej.

Ponadto legalność przyjęcia i przebywania w domu pomocy społecznej poddana jest kontroli sądów (art. 43 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego).

W przepisach ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego brak jest regulacji, poza przepisami o stosowaniu przymusu bezpośredniego, wskazujących na możliwość ograniczania wyjść mieszkańców poza teren placówki, wręcz przeciwnie - mieszkańcy domów pomocy społecznej mają prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym. Ograniczenie wyjść, stosowane w praktyce przez niektóre placówki, np. w drodze regulaminu, może się wydawać niezbędne w sytuacji, gdy wyjście poza teren domu mogłoby zagrozić życiu lub zdrowiu mieszkańca domu, z uwagi na jego chorobę psychiczną lub upośledzenie umysłowe, na przykład w odniesieniu do mieszkańca z amnezją lub nieznanego swoich danych osobowych. Niedopuszczalne jest jednak arbitralne ograniczenie możliwości opuszczania placówki przez pracowników domu, w sytuacji, gdy brak jest wyraźnych zaleceń lekarskich. Kwestia ta bowiem dotyczy podstawowego prawa jednostki, jakim jest wolność.

W związku z powyższym w 2017 r. zdecydowano o podjęciu prac legislacyjnych w celu uregulowania stanu prawnego w tym zakresie. W projekcie *ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego* proponuje się zmiany do art. 55 ustawy o pomocy społecznej, polegające na wskazaniu podstawy, na jakiej dom pomocy społecznej może ograniczyć możliwość swobodnego/samodzielnego opuszczania terenu placówki przez mieszkańca domu. Wprowadzenie ograniczenia ustawowego w tym zakresie uzasadnione jest stanem zdrowia mieszkańców domów pomocy społecznej (np. możliwość zgubienia się, brak rozeznania swojej sytuacji). Mieszkaniec taki będzie mógł opuścić teren placówki wraz z pracownikiem domu lub też z osobą bliską albo opiekunem prawnym.

W najbliższym czasie projekt będzie skierowany do rozpatrzenia przez Komitet Społeczny Rady Ministrów, a następnie przez Stały Komitet Rady Ministrów i Radę Ministrów.

MINISTER
z up.
Elżbieta Bojanowska
PODSEKRETARZ STANU